

Sajmon Koti, *Apostate: Kada muslimani napuštaju islam.* (Cottee, Simon. 2015. *The Apostates: When Muslims Leave Islam.* London: C. Hurst and Co.)

U akademskoj publicistici širom sveta, cveta finansiranje istraživanja i štampanja knjiga posvećenih situiranju u okvire Zapadne (post)*moderne* dogmatskih, političkih, društvenih, pa i ekonomskih politika, tumačenih s pozicija *trenutnog* islama. Pritom se uzima ili ne uzima u obzir šarolikost samog islama kao vere, ali i muslimanskih zajednica, kako u tzv. „zemljama porekla“ tako i u dijaspori, koju čine useljenici, koji sebe, društveno ili doktrinarno ili oboje, vide kao muslimane. Tumačenje i predstavljanje *pitavanja situacije muslimana* u svetu, danas, često sklizne ili *udesno*, kroz suptilno ili otvoreno osuđivanje kulturnih praksi i političkih pozicija muslimanskih grupa, ili *ulevo*, kroz zanemarivanje samog materijaliteta kulturne prakse muslimanskih grupa, insistiranjem na kapitalističko-eksploatatorskom uzroku varnica, koje izbijaju u susretu (nekim) muslimana s Drugim (tj. Zapadom). I u jednim i u drugim predstavama, pa i onim koje su akademski suve i poslovično „neutralne“, muslimani su *muslimani*, baš kao što, i u doktrinarnim govorima, ulema muslimani moraju biti *muslimani*, tj. pretpostavlja se da postoje osnovne osobine koje određuju šta *musliman* jeste. Same pozicije *biti muslimanom* i *biti označen kao musliman*, te društveno-političke i emocionalne posledice ovih pozicija često se zanemaruju u odgovorima na pitanje: „U čemu je problem muslimana (pitaju desničari) i da li je problem baš ono što, navodno, većina sa Zapada misli da jeste (pitaju levičari)?“.

U mnoštvu tekstova o muslimanima, knjiga Sajmona Kotija *The Apostates: When Muslims Leave Islam* je novina na „sceni“, zato što predstavlja priče muslimana koji žive u Velikoj Britaniji i Kanadi, a koji su odlučili da napuste islam i suoče se s posledicama odbacivanja i emotivnog učenjavanja, te ličnim krizama zbog osećaja krivice, odsutnog ili nepojmljivog većinskoj doktrinarno sekularizovanoj populaciji Zapadnih zemalja. „Otpadnici“ od islama, koji ne samo da ne prihvataju islam kao doktrinu, već odbacuju i religijsko-kulturno nasleđe nastalo kroz dugu istoriju ove religije, ispričali su svoje priče Kotiju, svedočeći kako su, zapravo, ušli u jedan novi svet ostavljenosti. Većinu oko njih ne zanima kroz šta oni prolaze, a one iz „njihove“ kulture žesti njihovo izdajništvo. Koti analizira njihove priče, kao i recepciju fenomena, tako da čitalac može zaključiti da ova grupa ljudi predstavlja epistemološku grešku u sveukupnim pokušajima da se diskurs o muslimanima na Zapadu uklopi u jedan od mnogih interpretativnih okvira. Onima sa kulturno desne pozicije, muslimanske apostate mogu poslužiti kao potvrda njihovih argumenata da nešto nije u redu s muslimanima uopšte. Od „politički korektnih“ učenjaka iz oblasti društvenih nauka dolazi sumnjičavost, koja se ogleda u pretpostavci da, kroz savremene apostate deluje neuništiva mašina zapadnjačke

kolonijalizacije umova subalternih populacija (čime se oduzima moć delovanja, odnosno agentnost samim individuama o kojima je reč). U takvom okruženju može zavladatai, a Koti tvrdi da već vlada, atmosfera oklevanja da se pristupi razmatranju narativa bivših muslimana.

U knjizi, Koti predstavlja priče 22 odrasle osobe, različitog pola, koje su odrasle kao verujući muslimani, u porodicama uglavnom pakistansko-bangladeškog porekla, patrijarhalne strukture, u kojima napuštanje verske i(li) kulturne prakse nije moguće bez posledica koje mogu ugroziti emotivnu stabilnost pojedinca. Zato, Koti kaže da se, u knjizi, bavi „emocijom apostazije“. Sam tekst knjige ima 7 delova. Nakon teorijskog uvoda i predstavljanja metoda (prvo poglavlje), autor smešta odustajanje od vere, tj. ateizaciju u društvene okvire (drugo poglavlje), a zatim kreće u *hronologiju* i *moduse* napuštanja islama, zasnovanu na pričama sagovornika: postajanje apostatom – faza pred apostaziju (treće poglavlje); objavljivanje i otkrivanje apostazije (četvrto poglavlje); skrivanje apostazije (peto poglavlje); saživljanje s apostazijom (šesto poglavlje); život nakon apostazije (sedmo, zaključno poglavlje). Autor prati i analizira dileme svojih sagovornika, njihove *coping* strategije, te rituale prelaska od muslimana ka neverniku, od kojih je tzv. *pigging out* (jedenje svinjetine), po prvi put u životu, što je, po svedočenju Kotijevih sagovornika, najsignifikantniji momenat prelaza.

Knjigu Sajmona Kotija *The Apostates: When Muslims Leave Islam* pozitivno su, između ostalih, ocenili Zijaudin Sardar (Ziauddin Sardar), jedan od vodećih muslimanskih kritičkih mislilaca Ujedinjenog Kraljevstva, kao i stručnjak za institucionalni islam Brus Lorens (Bruce Lawrence), autor knjige *Ko je Allah? (Who is Allah?)*, s Djuk (Duke) univerziteta u SAD. Knjiga je posvećena Irtazi Huseinu (Irtaza Hussain), dvadesetdvogodišnjem Kotijevom sagovorniku, bivšem muslimanu koji se ubio pre nego je knjiga odštampana, ne mogavši da prevaziđe osećaj usamljenosti i izolacije, nakon napuštanja vere koju je, kroz vaspitanje, dobio, tj. nasledio od svojih roditelja.

Slaviša Raković